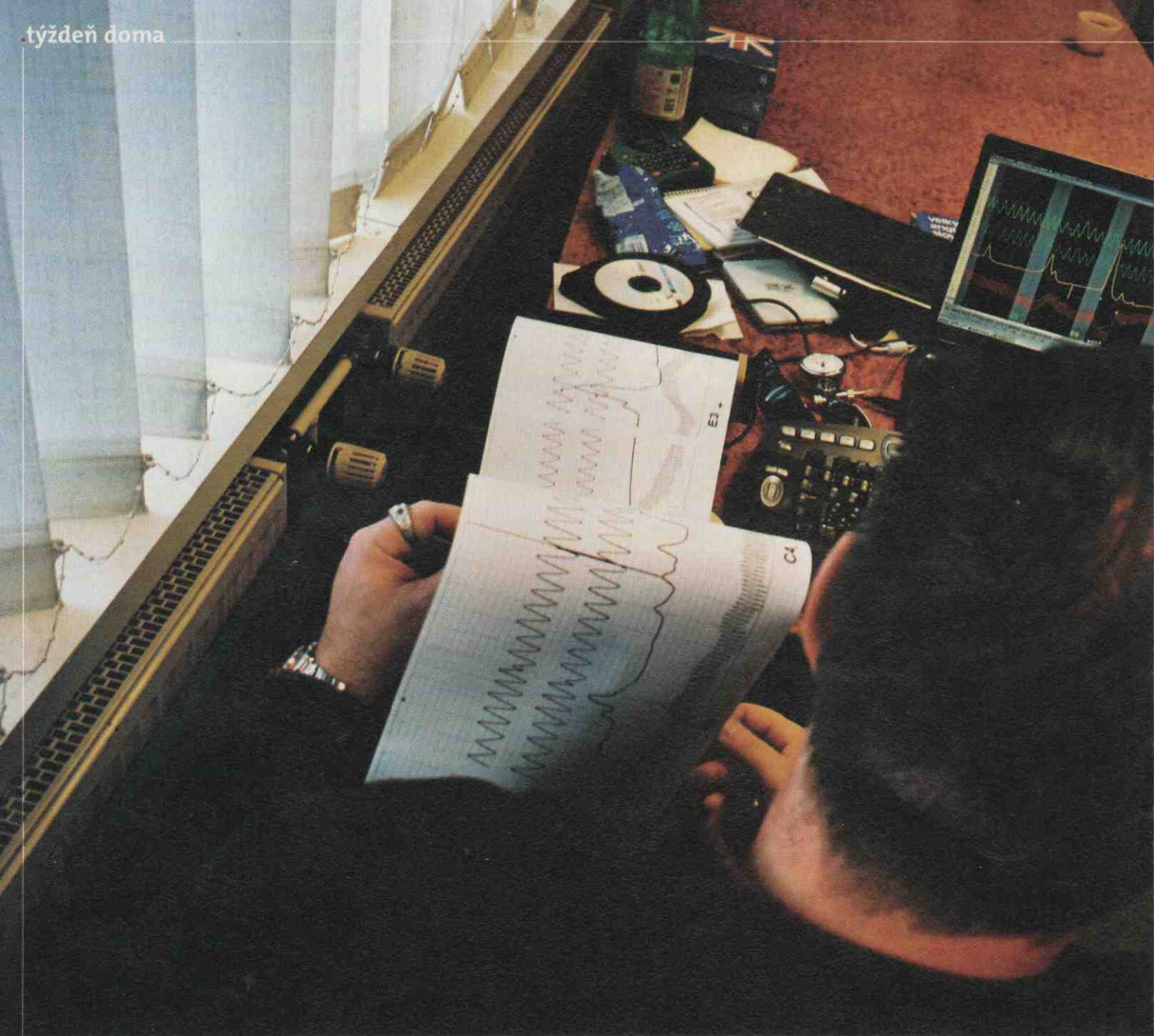

ANDREJ BĀN, FRANTIŠEK ŠEBEJ

Detektor pravdy 2.

V minulom čísle priniesol .týždeň ako prvý zásadné zistenia, podľa ktorých všetci štyria odsúdení v kauze Cervanová, ktorí sa dobrovoľne podrobili testu na polygrafe (laicky detektor lži), ním úspešne prešli. Do celoslovenskej diskusie, ktorá je, žiaľ, zaťažená mnohými mýtami a skresleniami, prinášame nové skutočnosti.

• Najpodstatnejší fakt, ktorý si uvedomuje naozaj len málokto (ako prvý komentátor Peter Schutz v SME) treba pripomenúť hneď na úvod. Nejde o to, či je polygraf u nás chápaný ako dôkaz pred súdom. Nejde ani o to, či je presný na 90, 95 alebo dokonca na 98 percent; ako to tvrdia rôzne odborné štúdie v USA, teda v krajine, kde bol polygraf vytvorený, kde má najširšie uplatnenie a kde je v niektorých štátoch považovaný aj za dôkaz pred súdom, čo zatiaľ nikto na Slovensku nepostrehol. Podobne ho ako dôkaz v súdnom konaní (nie však korunný) používajú aj v Izraeli, Kanade, Mexiku a Japonsku.

Štyria zo štyroch

Kľúčové je čosi, čo zatiaľ všetci diskutujúci – od premiéra Fica až po všemožných právnikov – opomínajú. Ak prejde testom úspešne jeden človek, môže ho, za istých okol-

ností, oklamať. Predovšetkým ak ide o špeciálne vycvičeného agenta či jogína. Ak prejdú testom úspešne v tej istej veci dvaja ľudia, je nanajvýš pravdepodobné, že aspoň jeden z nich hovorí pravdu. Ak však prejdú úspešne štyria zo štyroch, čo je tento prípad, je z princípu teórie pravdepodobnosti vylúčené, aby všetci štyria polygraf oklamali. Toto je východisko akýchkoľvek úvah, ktoré nás oprávňuje tvrdiť, že 30 rokov starý prípad Cervanová sa rozsypal ako domček z kariet. Ak by totiž so skutkom nemal nič spoločné čo len jeden zo siedmich odsúdených, celé to padá.

Odsúdení v prípade Cervanová nie sú nijakí tajní agenti KGB ani CIA, ale obyčajní ľudia. Výsledky všetkých štyroch v teste sú veľmi jednoznačné a pravdepodobnosť, že sa v takomto prípade zídu štyria obyčajní ľudia, ktorí všetci dokážu dokonale oklamať polygraf, sa rovná nule.

Spochybňuje sa pritom – niektorými politikmi, policajnými expertmi, psychológmi a právnikmi – nástroj, ktorý už u nás na bezpečnostné previerky využívajú tri inštitúcie: NBÚ, SIS a polícia. Máme v tejto krajine sedemnást examinatorov, väčšinou ide o absolventov psychológie alebo práva, ktorých v nedávnej dobe vyškolili americkí a izraelskí experti. Jedným z tých, ktorí našich examinatorov školili, je aj rešpektovaný americký examinator na počítačovom polygrafe Patrick T. Coffey (jeho podrobný životopis priniesol .týždeň 9/2007), ktorý test štyroch odsúdených v kauze Cervanová ochotne a bez nároku na honorár vykonal, pričom testovanie sprostredkoval práve .týždeň.

Coffey vraví: „Slovenský parlament schválil zákon, podľa ktorého možno polygraf použiť pri bezpečnostných previerkach. Zdá sa teda, že vaši zákonodarcovia sú naklonení tomu, aby sa používal najmä v prípadoch, keď

Výsledný graf z polygrafického testu v rukách Patricka T. Coffeyho.

treby. Otázka, či sa nemali odsúdení v kauze Cervanová radšej podrobiť testu na polygrafe u slovenských examinátorov, je teda zodpovedaná – niet tu inštitúcie, ktorá by taký test vykonala. A nezávislých examinátorov tu tiež niet. Odsúdení nemali inú možnosť, ako sa obrátiť na cudzinca.

Patrick T. Coffey je na rozdiel od svojich slovenských kolegov nezávislý privátny examinátor s takmer 30-ročnou licencovanou praxou, jeden z troch a pol tisíc, ktorých združuje americká asociácia APA. Ako taký slobodne vystupuje v mnohých médiách, vrátane televízií NBC či CNN, kde v diskusných relá-

ňania pravdovravnosť podľa množstva slín v ústach a ak ich bolo málo, čo zistili podľa rozžuvaných zrníek ryže, považovali dotyčného za luhára. Medzičasom sa veci trochu pohli dopredu. Prvý polygraf skonštruoval v roku 1917 Američan William Marston. Jeho nasledovníci Emanuel Donchin a jeho žiak Lawrence Farwell v súčasnosti pracujú na prevratnej novinke, funkčnej metóde vyšetrovania mozgu. Tá je založená na takzvanom signále P 300, ktorý sa objavuje v typickom prípade 300 milisekúnd po určitom druhu zrakového podnetu a ktorý vyvolávajú pri EEG vyšetrení podnety odlišné od bežných. Časy štúdií predsedu Najvyššieho súdu teda (nie len) pri posudzovaní spoľahlivosti polygrafa neznesú porovnanie s dňom.

POVEDALI O VÝSLEDKOCH TESTU NA POLYGRAFE:

„Jedine, že by ich páchatel urobil dvadsať a nepamätal by si na tú konkrétnu,“ povedal psychológ Miroslav Matejík pre SME o tom, či je vražda taký trestný čin, ktorý sa dá vymazať po dlhšom čase z pamäti.

„Podľa niektorých sa to dá dokonca aj oklamať tak, že sa na to pripraví,“ povedal premiér Robert Fico novinárom po skončení schôdze vlády.

„Je to otázka pre odborníkov zo psychológie,“ povedal exminister spravodlivosti Daniel Lipšic (KDH) pre SME o tom, či odsúdení, ktorí dlhé roky popierajú vinu, mohli skutkový stav vytesniť.

„Je to pre mňa isté morálne zadostučinenie,“ povedal František Čerman, jeden z odsúdených, ktorí prešli testom, pre Aktuálne.sk.

„Už v mojej diplomovej práci na tému legalita kriminalistických prostriedkov a metód na Právnickej fakulte v Prahe som označil túto

metódu za metódu, ktorá nemôže byť použitá ako dôkazný prostriedok pri akejkolvek trestnej činnosti a na tom sa podľa mojich poznatkov nič nezmenilo. Takže výsledky detektoru lži podľa môjho názoru nie sú dôkazom,“ povedal predseda Najvyššieho súdu Milan Karabín.

„Ak sa objavia závažné zistenia v akomkoľvek prípade, je potrebné sa nimi zaoberať,“ povedal minister spravodlivosti Štefan Harabin (HZDS) pre SME.

„Vec je právoplatne skončená,“ konštatoval podľa denníka SME generálny prokurátor Dobroslav Trnka s tým, že k prípadu sa nebude viac vyjadrovať.

„Spravodlivosť procesu, minimálne pred rokom 1989, nebola celkom zabezpečená,“ povedal poslanec Gábor Gál (SMK) pre denník SME s tým, že sa mu nezdá ani to, že sa prípadom aj po páde komunizmu zaoberali tí istí sudcovia ako za totality.

môže výsledok testu niekomu pomôcť. Nemáte síce súdny precedens, máte však legislatívny precedens.“

prečo cudzinec?

Zatiaľ tu ešte nikto nepovedal ani iný podstatný fakt, totiž že s inštruktážnou ukážkou práce polygrafa boli oboznámení členovia parlamentného výboru pre obranu a bezpečnosť. Bolo by mimoriadne užitočné, v záujme vyvrátenia mýtov a predsudkov, ktoré podľa niektorých žľčovitých názorov na internetových diskusiách o tomto zariadení u nás panujú, keby vystúpili z anonymity slovenskí examinátori z NBÚ, SIS a polície a predviedli prácu tohto zariadenia širokej verejnosti. Zatiaľ totiž mlčia a služobné predpisy im iné ani neumožňujú.

Na priamu otázku .týždňa odpovedali hovorcovia týchto troch inštitúcií, že polygraf môžu používať iba pre svoje vnútorné po-

ciach opisuje svoju prácu. U nás sú polygraf a examinátori utajení, čo zväzda ku konšpiratívnym a paranoickým úvahám. Naproti tomu v USA je to vec verejná.

.omyl sudcu Karabína

Veľmi tristným zážitkom bola minulotýždňová reakcia predsedu Najvyššieho súdu Milana Karabína na výsledok testov odsúdených v kauze Cervanová na polygrafe. Šéf Najvyššieho súdu s rozpačitým výrazom tváre v reakcii na výsledky testovania poznamenal, že tomuto nástroju neveril už v čase, keď písal svoju diplomovú prácu. To však bolo pred možno štyridsiatimi rokmi – a medzi vtedajším analógovým polygrafom a dnešným počítačovým softvérom, ktorý vytvorili „chlapci s 20-kilovými mozgami na Univerzite Johnsa Hopkinsa v USA“ (ide o citát P. Coffeyho) je sakramentský rozdiel.

Pred niekoľkými storočiami testovali Či-

Sudca Karabín navyše nie je v kauze Cervanová nestranným pozorovateľom – senát Najvyššieho súdu Slovenskej socialistickej republiky pod jeho vedením v roku 1988 odobril zničenie dôkazných vecí v prípade vraždy Cervanovej. Napriek všetkým rozporom v prípade, napriek tomu, že s tým odsúdení nesúhlasili. Rozhodnutie Karabinovho senátu na sklonku totalitných čias má za následok napríklad aj to, že dnes nie je na čom vykonať analýzu DNA a porovnať ju s DNA odsúdených či príbuzných Cervanovej, čím by existovali súdom akceptované dôkazy, ktoré by mimo akýchkoľvek pochybností určili vinu či nevinu konkrétnych ľudí.

.sedem zo siedmich?

Zo strany policajného psychológa Miroslava Matejíka zaznela (v SME 27. februára) pochybovačná otázka, či kládol Coffey otázku kvalifikovane, keďže mal informácie iba od

advokáta. Kľúčové otázky v teste sú však jednoducho a jednoznačne formulované ako výroky typu „Urobili ste to a to...“, ktoré vyplývajú z povahy a priebehu skutku tak, ako bol uvedený v obžalobe a v tom nehrá osoba advokáta nijakú úlohu. Aj naši experti by použili iba presne tie isté alebo takmer totožné otázky.

Test na polygrafe je transparentný. Coffey opakovane zdôraznil, že je ochotný výsledky, ktoré získal, ponúknuť slovenským kolegom tak, aby ich vyhodnotili opätovne a nezávisle aj oni. Okrem toho je pripravený prísť v najbližšej dobe opäť na Slovensko a podrobiť testu aj zvyšných dvoch odsúdených, ktorí sú momentálne vo väznici: Milana Andrášika a Miloša Kocúra. Tí podľa slov ich právneho zástupcu tiež privítali možnosť testovania a požiadali väznicu, aby ho mohli podstúpiť.

Zopakujme teda kľúčovú vec. Ak by aj Andrášik s Kocúrom prešli testom úspešne, bolo by to šesť zo šiestich. A ak by sa navyše testu podrobila aj kľúčová svedkyňa, ktorá podobne ako odsúdení tvrdí, že bola v minulosti fyzickým a psychickým nátlakom donútená vypovedať tak, ako to chceli počuť vyšetrovatelia a prokurátori, bolo by to sedem zo siedmich. Odsúdení sú napriek svojej pochopiteľnej nedôvere voči slovenskej justícii najnovšie ochotní podstúpiť test na polygrafe aj pred slovenskými examinátormi. Na to, aby

sa rozptýlili akékoľvek pochybnosti, či nejde o manipuláciu, by bolo nanajvýš potrebné, aby v takom prípade došlo ku krížovému prevereniu výsledkov. Coffey by vyhodnotil testy slovenských examinátorov, a tí zase jeho výsledky. Zostáva otázka pre kompetentných: umožníte to?

slovenský western

To, čím je táto kauza obludná, nie je iba neznámy a možno hrozny osud medičky Cervanovej. Pred tragédiou a utrpením jej blízkych treba mať hlboký rešpekt. Práve preto

Všetci odsúdení s úľavou privítali možnosť podstúpiť test na polygrafe. Ak by boli skutočne vrahmi, takto by sa nesprávali.

však treba urobiť všetko pre to, aby vyšla pravda najavo. Dôvody, pre ktoré je už dnes aj týždeň presvedčený, že sa tak zatiaľ nestalo, by zaplnili celý obsah tohto čísla časopisu. A napokon, mnohé z nich sú už dlho artikulované. Počínajúc správou súdneho lekára doktora Fialu, cez nezohľadnené dôkazy v archívoch, bizarné tvrdenie vyšetrovateľa, že kľúčová svedkyňa išla v noci tajne stopom 150 kilometrov do Bratislavy, aby bola svedkom odporného činu a nebadane sa nadržanom vrátila (!) medzi spolužiakov na splav Hrona, až po čosi, čo si opäť málokto všimol.

Patrick T. Coffey umiestňuje manžetu, ktorá sníma tlak krvi a tepovú frekvenciu.

Odsúdení v 80. rokoch protestovali proti tomu, že súd umožnil zničenie dôkazov. A s úľavou privítali možnosť podstúpiť test na polygrafe. Správali by sa tak, keby boli vrahovia?

Zdá sa, že sedem súdom určených páchatelov sa v tejto kauze ocitlo tak, že ktosi päť rokov po smrti medičky postupne zatýkal desiatky ľudí a nakoniec si vybral siedmich. Asi každý by si dokázal predstaviť, že by sa to stalo aj jemu. Dôkazy by neboli, iba vynú-

tené priznania. Čo s tým? Polygraf je v našich pomeroch zvláštna metóda, ktorú súdy ani kriminalisti bežne nepoužívajú, toto však nie je bežný prípad. Je to úplne ojedinelý prípad zlyhania súdnej moci, ktorý nemá v našom súdnictve obdobu a súdna moc ho chcela definitívne ukončiť potvrdením tej krivdy. Polygraf bol jediný spôsob, ktorý zostal po tom, čo súdy nariadili zničenie materiálnych dôkazov, ktoré by možno dnes – napríklad analýzou DNA – potvrdili nevinu odsúdených. Preto a len preto sme po ňom siahli a budeme sa téme ďalej venovať

Prípad by sa mal vrátiť na začiatok dokazovania. Test na polygrafe nie je u nás dôkaz, v tomto prípade je to však kľúčový argument, aby sa prípad nanovo otvoril a posudzoval nezávislou porotou. Ak tu taká niekedy bude. ●